

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ

Факультет правничих наук

Києво-Могилянська школа врядування імені Андрія Мелешевича

Силабус

**Конституція й інституційна організація держави та
суспільства**

Мова навчання: українська

Обсяг дисципліни (ЄКТС): 2 кредити

Статус: *обов'язкова (цикл загальної підготовки)*

Освітній рівень: *магістр*

Галузь знань: *28 «Публічне управління та адміністрування»*

Спеціальність: *281 «Публічне управління та адміністрування»*

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Конституція й інституційна організація держави та суспільства.
Київ: НаУКМА, 2019, 18 с.

Розробник: Коліушко Ігор Борисович, старший викладач

Ухвалено на засіданні кафедри суспільного врядування,
протокол № _ від _____ 2019 р.

Завідувач кафедри: _____ В.В.Тертичка, д.н.держ.упр.,
професор

Освітній ступінь	<i>«магістр»</i>
Галузь знань	<i>28 «Публічне управління та адміністрування»</i>
Спеціальність	<i>281 «Публічне управління та адміністрування»</i>

© Коліушко І. Б.

© НаУКМА

2019

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основна мета вивчення дисципліни – набуття студентами за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» знань та навичок щодо основних принципів будови та функціонування суспільства, держави та системи органів виконавчої влади. Актуальність цього навчального курсу обумовлена необхідністю узагальнення та закріплення знань слухачів з проблематики суспільного устрою, організації держави та її інституційної будови. Він розроблений для підготовки фахівців з публічного адміністрування як потенційних безпосередніх учасників або дослідників процесів взаємодії суспільство-держави. Курс охоплює ключову проблематику – від підходів до розуміння суспільства та форм самоорганізації громадян до поняття політичної системи та устрою систем державних органів усіх гілок влади.

Реалізація зазначеної мети передбачає виконання низки *завдань*:

- розглянути основні підходи до розуміння суспільства, цілей суспільного розвитку, прав, потреб і обов'язків громадян у процесах суспільного розвитку;
- проаналізувати форми й методи самоорганізації громадян, зокрема, у вигляді самоврядування, демократії та референдумів;
- висвітлити основні засади та проблеми адміністративно-територіального устрою України та місцевого самоврядування, а також реформу децентралізації;
- ознайомитися із засадами регіональної політики в Європі та Україні;
- розглянути організацію державної виконавчої влади та її діяльність шляхом аналізу законодавства України та практики його застосування;
- висвітлити основні підходи до аналізу політичної системи суспільства та розглянути її основні елементи, такі як політичний процес, політичні партії, виборчий процес;
- проаналізувати поняття форми державного правління та розглянути форму державного правління в Україні крізь призму діяльності вищих органів державної влади;
- ознайомитися з принципами організації, завданнями та складовими судової влади, а також висвітлити проблеми реформування судової влади в Україні.

Після вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- засади функціонування суспільства як системи і усвідомлювати роль громадянина в процесах суспільного розвитку;
- принципи та основи самоорганізації громадян, місцевого та регіонального самоврядування;
- основні принципи інституційної організації держави, структуру органів виконавчої влади, їхню діяльність та завдання;

уміти:

- визначати особливості функціонування суспільства як системи, вирізняти тенденції суспільно-політичного розвитку країни;
- висловлювати аргументовані судження щодо функціонування суспільства в цілому, його політичної системи, системи виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в ньому тощо;
- визначати особливості проведення політичних реформ в Україні.

володіти навичками щодо:

- формулювання обґрунтованих пропозицій щодо самоврядування громадян та реформування органів державної влади;
- здійснення аналізу державної політики та діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні отримати такі *загальні компетентності*, як здатність:

- до абстрактного мислення і до застосування методів аналізу та синтезу;
- удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні;
- налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво;
- здійснювати професійну діяльність і приймати обґрунтовані рішення, керуючись засадами соціальної відповідальності, правових та етичних норм.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні отримати такі *спеціальні (фахові, предметні) компетентності*, як здатність:

- здійснювати професійну діяльність, що передбачає взаємодію з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування;
- вести дослідницьку діяльність, спрямовану на вивчення напрямків діяльності, завдань і проблем органів державної влади і місцевого самоврядування;
- надавати поради та експертні оцінки щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Конституція й інституційна організація держави та суспільства» вивчається за навчальними планами підготовки магістрів зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

У структурній схемі підготовки магістра спеціальності «Публічне управління та адміністрування» навчальна дисципліна «Конституція й інституційна організація держави та суспільства» викладається паралельно з дисциплінами «Філософія та історія демократичного врядування», «Методи для суспільного врядування», «Економіка для врядування», «Управління професійним розвитком і HRM», «Процес та процедури політики», «Економіка для врядування», «Творення політики в ЄС та євроінтеграція України» та є підґрунтям для вивчення дисциплін «Верховенство права», «Державні фінансу та бюджетування», «Запобігання корупції у врядуванні», «Регіональний та місцевий розвиток», «Сервісна держава та стандарти відносин інституцій з приватними особами» та дисциплін спеціалізації.

3. РЕЗУЛЬТАТИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Визначення загальної підсумкової оцінки з навчальної дисципліни

Структура та критерії	Екзамен
Семінарські заняття (Дисципліна: 2 кредити – 5 занять)	40
Критерії оцінювання за одне заняття	(максимально - 8 балів)
Відмінно: участь в дискусії/доповнення розв'язання практичного завдання (кейсу).	100%
Дуже добре: участь в дискусії - більше ніж середнє, але з деякими помилками	90%
Добре: загалом, гарна робота, але є достатня кількість помітних помилок	80%
Задовільно. участь в дискусії/відповідь на запитання зі значними недоліками	70%
Достатньо: відповідь на запитання - досягнуті мінімальні критерії	65%
Індивідуальні завдання/Аналітична записка (20 балів – за одне або по 10 балів – за 2 завдання)	20
1. Текст завдання	10
Відмінно: завдання/АЗ представлено правильно з належною аргументацією, логічно побудовано та презентовано.	100%
Дуже добре: більше ніж середнє, але з деякими помилками	90%
Добре: загалом, гарна робота, але є достатня кількість помітних помилок	80%
Задовільно. завдання/АЗ представлено, але зі значними недоліками	70%
Достатньо: досягнуті мінімальні критерії	65%
2. Презентація	10
Відмінно: ґрунтовно та структуровано побудована доповідь з належною аргументацією; дотримано регламенту виступу; дано відповіді на усі запитання.	100%
Дуже добре: ґрунтовна та структуровано побудована доповідь, але з деякими помилками.	90%

Добре: ґрунтовна та структурована побудована доповідь, але є достатня кількість помітних помилок; не дотримано регламенту.	80%
Задовільно: доповідь зі значними недоліками.	70%
Достатньо: досягнуті мінімальні критерії до презентації.	65%
Підсумковий контроль знань:	40
Усна відповідь на екзаменаційні питання	40
Відмінно: відповідь на питання викладена правильно з належною аргументацією і логічно побудована, дані відповіді на додаткові питання	100%
Дуже добре: більше ніж середнє, але з деякими помилками	90%
Добре: загалом, гарна відповідь, але є достатня кількість помітних помилок	80%
Задовільно: відповіді на питання надано, але зі значними недоліками	70%
Достатньо: досягнуті мінімальні критерії	65%
Разом	100

Допуск студента до “іспиту (заліку)” відбувається тільки за умови отримання ним підсумкової оцінки за “роботу в триместрі” не менше як 35 балів.

Заохочувальні бали за активну діяльність*	10	10
---	----	----

*Заохочувальні бали за активну діяльність студента в триместрі (участь у конференціях, написання статей, тез, участь у Міжнародних та Всеукраїнських олімпіадах, конкурсах, у громадській діяльності) у максимальній сумі – 10 балів, загальна сума не повинна перевищувати 100 балів. Додання студенту певної кількості заохочувальних балів до підсумкової суми балів за “активну діяльність в триместрі” є *правом, а не обов’язком викладача*.

Підсумкове поточне оцінювання знань слухачів із дисципліни «Конституція й інституційна організація держави та суспільства» здійснюється за результатами поточного контролю, виконання індивідуальних завдань, практичних заняттях та усного іспиту.

Загальна (сумарна) кількість балів з навчальної дисципліни є основою для прийняття рішення щодо отримання слухачем балів з дисципліни «Конституція й інституційна організація держави та суспільства» після отримання оцінки за усний іспит. Визначені таким чином бали вносяться викладачем в екзаменаційну відомість та залікову книжку студента.

4. ФОРМИ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

ДИСЦИПЛІНИ «КОНСТИТУЦІЯ Й ІНСТИТУЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА»

Назва теми	Кількість навчальних годин				Форми контролю знань*
	Усього годин/кредитів	Лекцій	Семінарських	Самостійна робота	
Тема 1.	6	1	-	5	
Тема 2.	9	2	2	5	
Тема 3.	14	2	2	10	
Тема 4.	16	2	4	10	ДП
Тема 5.	9	2	2	5	
Тема 6.	6	1	-	5	
Підсумковий контроль знань					Іспит
РАЗОМ	60/2	10	10	40	

*ДС – дискусія; ДГ – ділова гра; КС – кейс-стаді (кейсові завдання); ДП – доповідь з індивідуального завдання; ВЗ – виїзне заняття в органі державної влади.

ЗМІСТ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ
«КОНСТИТУЦІЯ Й ІНСТИТУЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВИ ТА
СУСПІЛЬСТВА»

Тема 1. Суспільство як система та місце громадянина в ньому.

Суспільство: поняття та складові елементи. Цілі суспільного розвитку. Цінності громадян у суспільстві як індикатор спроможності та темпів суспільного розвитку. Потреби, права та обов'язки громадян, їхній вплив на розвиток суспільства. Проблеми реалізації законодавства про права та обов'язки громадян в Україні.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 12

Додаткові: 39, 42, 44, 52-60, 67, 70

Тема 2. Самоорганізація громадян. Демократія та проблеми її функціонування.

Самоорганізація громадян: форми та методи. Професійне самоврядування. Соціальний капітал. Пряма і представницька демократія. «Кінець історії» та криза ліберальної демократії. Референдуми як конструктивний та деструктивний інститут прямої демократії.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1

Додаткові: 39, 42, 44, 50, 52-60, 67, 70, 71

Тема 3. Місцеве самоврядування як форма самоорганізації громадян та її регулювання законодавством України. Основи регіонального самоврядування та регіональної політики: європейський досвід та українські реалії.

Місцеве самоврядування. Реформа децентралізації та адміністративно-територіальний устрій в Україні. Закони України про місцеве самоврядування: основні положення та суперечності. Компетенція місцевого самоврядування на різних рівнях. Фінанси місцевого самоврядування. Регіони та регіональне самоврядування. Європейська регіональна політика. Євро регіони: участь українських регіонів у них. Державна регіональна політика в Україні. Дискусія про доцільність реформування регіонального устрою в Україні.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 4, 9, 16

Додаткові: 17, 18, 21, 27, 28, 32, 41, 45, 50

Тема 4. Державна виконавча влада: діяльність, структура, законодавче регулювання.

Державна виконавча влада. Закони України про Кабінет Міністрів, про ЦОВВ, про інші органи виконавчої влади. Завдання, структура та діяльність міністерств. Аналіз політики та стратегічне планування. Діяльність ЦОВВ (адміністративні послуги, інспекційна діяльність, інші повноваження) та адміністративна процедура. Місцеві органи виконавчої влади.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15

Додаткові: 18, 19, 22, 23-26, 29, 30, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 46, 47, 48, 49, 51, 63-66, 68, 69.

Тема 5. Політична система суспільства та її основні елементи. Форма державного правління та державна політика.

Політична система суспільства. Політичні партії як елементи політичної системи: їх законодавче регулювання та принципи політичної діяльності. Вибори як ключовий механізм формування влади. Виборчі системи. Законодавство про вибори, система забезпечення виборів в Україні. Форма державного правління. Конституція України про вищі органи державної влади. Парламент і Президент в Україні. Державна політика: процеси формування та здійснення.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 5, 8, 10, 11, 12.

Додаткові: 20, 22, 42, 50, 60, 61, 62

Тема 6. Судова влада та судова реформа.

Судова влада в Україні: її завдання та складові елементи. Допоміжні органи судової влади. Адміністративна та кримінальна юстиції, їхній вплив на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Конституція та судова реформа.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1

Додаткові: 22, 36.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ. САМОСТІЙНА РОБОТА
З ДИСЦИПЛІНИ «КОНСТИТУЦІЯ Й ІНСТИТУЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ
ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА»

Тема 1. Суспільство як система та місце громадянина в ньому.

Самостійна робота студента: опрацювання літератур і джерел, рекомендованих до теми.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 12

Додаткові: 39, 42, 44, 52-60, 67, 70

Тема 2. Самоорганізація громадян. Демократія та проблеми її функціонування.

Практичне заняття: виступи студентів з питань, винесених на семінарське заняття, загальне обговорення виступів.

1. Громадянин як елемент суспільства: потреби, права та обов'язки громадян в контексті розвитку суспільства.
2. Поняття самоорганізації громадян, її форми та методи.
3. Поняття соціального капіталу та його значення в суспільному розвитку.
4. Демократія як форма самоорганізації та проблеми її функціонування в сучасному світі.

Самостійна робота студента: опрацювання літератур і джерел, рекомендованих до теми.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1

Додаткові: 39, 42, 44, 50, 52-60, 67, 70, 71

Тема 3. Місцеве самоврядування як форма самоорганізації громадян та її регулювання законодавством України. Основи регіонального самоврядування та регіональної політики: європейський досвід та українські реалії.

Практичне заняття: виступи студентів з питань, винесених на семінарське заняття, загальне обговорення виступів.

1. Місцеве самоврядування, його структура, цілі діяльності, компетенція.
2. Законодавство України про місцеве самоврядування.
3. Реформа децентралізації в Україні: цілі та очікувані результати.

4. Значення реформи децентралізації для розвитку країни.

Самостійна робота студента: опрацювання літератур і джерел, рекомендованих до теми, підготовка матеріалів для кейс-стаді.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 4, 9, 16

Додаткові: 17, 18, 21, 27, 28, 32, 41, 45, 50

Тема 4. Державна виконавча влада: діяльність, структура, законодавче регулювання.

Практичне заняття: виступи студентів з питань, винесених на семінарське заняття, презентації доповідей студентів, загальне обговорення виступів.

1. Система органів виконавчої влади в Україні.
2. Конституційне регулювання виконавчої влади.
3. Склад і порядок формування КМУ.
4. Урядові комітети: завдання, порядок організації.
5. Секретаріат КМУ: завдання та організація.
6. Місія та завдання міністерств в системі влади України.
7. Організаційна структура міністерства.
8. Роль державного секретаря в організації роботи міністерства.

Доповіді на тему «Приклади реформування структури апаратів міністерств».

Самостійна робота студента: опрацювання літератур і джерел, рекомендованих до теми, підготовка матеріалів для кейс-стаді.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15

Додаткові: 18, 19, 22, 23-26, 29, 30, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 46, 47, 48, 49, 51, 63-66, 68, 69.

Тема 5. Політична система суспільства та її основні елементи. Форма державного правління та державна політика.

Практичне заняття: виступи студентів з питань, винесених на семінарське заняття, презентації доповідей студентів, загальне обговорення виступів.

1. Політична система суспільства та її основні елементи: партії, вибори, політичний процес.
2. Конституційна будова вищих органів влади.
3. Парламент та Президент в Україні: функції, компетенції.
4. Державна політика в Україні: цілі, засоби, основні етапи формування та здійснення.

Самостійна робота студента: опрацювання літератур і джерел, рекомендованих до теми.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 5, 8, 10, 11, 12.

Додаткові: 20, 22, 42, 50, 60, 61, 62

Тема 6. Судова влада та судова реформа.

Самостійна робота студента: опрацювання літератур і джерел, рекомендованих до теми.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1

Додаткові: 22, 36.

5. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

ОСНОВНІ

1. **Конституція України** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. **Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.** Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
3. **Концепція оптимізації системи центральних органів виконавчої влади.** Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року № 1013-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2017-%D1%80>
4. **Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
5. **Закон України «Про Кабінет Міністрів України»** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
6. **Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>
7. **Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%20office/01_strategy_ukr.pdf
8. **Гурне Б. Державне управління.** – К.: Основи, 1993. – 165с.
9. **Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України** / Бориславська О.М., Заверуха І.Б., Школик А.М. та ін. – 2012. – 212 с.
10. **Європейські принципи державного управління** / пер з англ. О. Ю. Кулинова. – К.: УАДУ, 2000. – 52с.
11. **Коліушко І.Б. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні: Монографія.** – К.: Факт, 2002. – 260 с.
12. **Конституційна реформа: збірник матеріалів Центру політико-правових реформ за 2007–2013 роки** / Редактор: І.Б. Коліушко. – 2013. – 166 с.
13. **План модернізації державного управління: пропозиції щодо приведення державного управління та державної служби України у відповідність із принципами і практиками демократичного урядування** / В. Афанасьєва, А. Вишневський (кер. авт. колективу) ; Р. Гекалюк [та ін.] ; за заг. ред. Т. Мотренка. – К. : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2010. – 320 с.
14. **Райт Г. Державне управління** / Райт Г. – К.: Основи, 1994. – 191с.

15. Тимощук В.П. Адміністративна реформа — історія, очікування та перспективи. – 2002. – 100 с.
16. Ткачук, А. З історії реформ адміністративно-територіального устрою України, 1907-2009 роки / А. Ткачук [та ін.]. – К.: Леста, 2009. – 128 с.

ДОДАТКОВІ

17. Закон України «Про місцеве самоврядування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
18. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
19. Закон України «Про державну службу» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-1>
20. Закон України «Про політичні партії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
21. Стратегія реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. № 227-р. Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/227-2015-%D1%80>
22. 2014-15. Ключові правові реформи: Як утілено європейські стандарти?/ За ред. Романа Куйбіди. Авт. колектив: Банчук О., Барікова А., Дмитрієва І., Кириченко Ю., Куйбіда Р., Середа М. – Київ, 2016. – 74 с.
23. Авер'янов В.Б. Державне управління: теорія і практика / В.Б. Авер'янов, В.В. Цветков, В.М. Шаповал, С.П. Кисіль, Л.Т. Кривенко. – К. : Юрінком Інтер, 1998. - 431 с.
24. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). — К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. — 584 с.
25. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник.: У двох томах: Том 2. Особлива частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). — К.: Видавництво «Юридична думка», 2009. — 600 с.
26. Адміністративні послуги: стан і перспективи реформування / Тимощук В.П., Добрянська Н.Л., Курінний О.В., Школьнік Є.О. та ін. – 2015. – 428 с.
27. Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи / В. С. Куйбіда [та ін.] ; заг. ред. О. В. Турчинов. - К. : Геопринт, 2009. – 615 с.
28. Ганущак, Ю.І. Територіальна організація влади. Стан та напрямки змін. – К.: Легальний статус, 2012.
29. Державне управління : навч. посіб. / В.Я. Малиновский. — Луцьк, 2000. — 558 с.

30. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / Авер'янов В.Б. – К.: Юстініан, 2007. – 288с.
31. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б.Авер'янова. – К. Факт, 2003. – 384 с.
32. Децентралізація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/>
33. Дзюндзюк В.Б. Публічне адміністрування в Україні: навчальний посібник / В.Б. Дзюндзюк, Н.М. Мельтюхова, Н.В.Фоміцька; за заг. ред. д-ра ф. наук, проф. В.В. Корженка, к.е.н., доц. Н.М.Мельтюхової. — Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. — 306 с.
34. Енциклопедія державного управління. У 8 т. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух [та ін.] / за ред. В. В. Коваленка. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 808 с.
35. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС: порівняльний аналіз / Ж. Зіллер пер. з фран. В. Ховхуна. – К.: Основи, 1996. –420с.
36. Коліушко І.Б., Куйбіда Р.О. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України. – 2003. – 536 с.
37. Кузнецов А. Концептуальні підходи до формування понятійного апарату в сфері публічного управління / А. Кузнецов // Понятійно-категоріальний апарат публічного управління. – К.: НАДУ, 2010.
38. Любохинець Л. С. Предмет і методологічна основа публічного адміністрування [Електронний ресурс] / Л. С. Любохинець, А. В. Мейш. – Режим доступу :http://dn.tup.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k1201&T=01&lng=1&st.
39. Мартиненко В. М. Демократичне врядування: проблеми теорії та практики / В. М. Мартиненко // Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. – Х.: Вид-во “ДокНаукДержУпр”, 2010. – № 1.
40. Мельник А.Ф. Державне управління : підручник / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна; за ред. А.Ф. Мельник. — К.: Знання, 2009. — 582 с.
41. Міста та громади в адміністративно-територіальній реформі в Україні [Текст] : міжнародний досвід та практичні пропозиції / М. В. Пітцик [та ін.] ; Асоціація міст України та громад, Німецьке бюро технічного співробітництва. – К.: 2008. – 136 с.
42. Нова влада: виклики модернізації – К.: К.І.С., 2011. – 260с.
43. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
44. Норт Д. К., Уолліс Дж., Вайнгаст Б. Насилие и социальные порядки. Концептуальные рамки для интерпретации письменной истории человечества. — М.: Издательство Института Гайдара, 2011. — 480с.
45. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування. – Л.: Літопис, 2002. – 196 с.

46. Панейко Ю. Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка) / Укладачі: В.М. Бевзенко, І.Б. Коліушко, О.Р. Радишевська, І.С. Гриценко, П.Б. Стецюк. – Київ: ВД «Дакор», 2016. – 464 с.
47. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток: монографія/ за ред. А.В. Толстоухова, Н.Р. Нижник. – Д.: Монолит, 2010 – 400 с.
48. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за ред. Тимощука В.П., Школика А.М. – 2007. – 735 с.
49. Публічне адміністрування в Україні : навч. посіб. / В. Б. Дзюндзюк, О. Б. Коротич, Н. М. Мельтюхова та ін. [за заг. ред. д.філос.н., проф. В. В. Корженка, к.е.н., доц. Н. М. Мельтюхової]. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2011.
50. Рада і депутат: робота в ім'я громади: залучення громадськості до підготовки та ухвалення рішень органами місцевого самоврядування та розвитку громад / А. Ткачук [та ін.] ; Інститут громадянського суспільства. – К.: Інститут громадянського суспільства, 2005. – 230 с.
51. Тимощук В.П. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України. – 2003. – 496 с.
52. Тоффлер, Е. Нова парадигма влади: знання, багатство й сила. – Х.: Акта, 2003. – 688 с.
53. Тоффлер, Е. Третя Хвиля. – К.: Видавничий дім "Всесвіт", 2000. – 475 с.
54. Фукуяма Ф. Великий разрыв. – Москва: АСТ, 2004. – 476 с.
55. Фукуяма, Ф. Доверие. – М.: АСТ, 2006. – 730 с.
56. Фукуяма, Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке – М.: АСТ, 2007. – 220 с.
57. Фукуяма, Ф. Конец истории и последний человек. - М.: ООО "Издательство АСТ", 2005. – 588 с.
58. Фукуяма, Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. – Київ: Наш Формат, 2018. – 579 с.
59. Фукуяма, Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. – Київ: Наш Формат, 2019. – 598 с.
60. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн: Підруч. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 495 с.
61. Шаповал В. М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч. посіб. / В. М. Шаповал, В. І. Борденюк, Г. С. Журавльова; Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. – К.: 2000. – 216 с.
62. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм: монографія / В. М. Шаповал; Юрид. фірма "Салком", Наук.-аналіт. центр. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 560 с.
63. Шаров Ю. П. Інноваційні інструменти публічного адміністрування: європейський контекст / Ю. П. Шаров // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. – Х.: ДокНаукДержУпр, 2010. – № 1.

64. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право: Навчальний посібник для юридичних факультетів та факультетів міжнародних відносин. – 2007. – 308 с.
65. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право: навчальний посібник. – Львів: ЗУКЦ, 2007. – 308 с.
66. Fry V. R. Mastering Public Administration: From Max Weber to Dwight Waldo / V. R. Fry, J. Raadschelders. – 2nd ed. – Washington : CQ Press, 2008. – 386 p.
67. Inglehart, Ronald F., and Christian Welzel. 2005. Modernization, cultural change, and democracy: the human development sequence. New York: Cambridge University Press.
68. Izdebski H. Administracja publiczna. Zagadnienia ogolne. – Warszawa: LIBER, 1999. – 308 s.
69. Public management and governance. Edited by Tony Bovaird and Elke Loffler, 2005.
70. Schwartz, S. H. (2006). Value orientations: Measurement, antecedents and consequences across nations. In R. Jowell, C. Roberts, R. Fitzgerald, & G. Eva (Eds.), Measuring attitudes cross-nationally - lessons from the European Social Survey. London: Sage.
71. Schwartz, S. H. A proposal for measuring value orientations across nations in ESS.